

пересічними представниками населення, бути інформаційно-насиченими та актуальними за своїм змістом.

Без осучасненої з урахуванням потреб і тенденцій у суспільстві нормативно-правової бази, яка регламентує взаємодію населення з поліцією, ефективних результатів очікувати не варто. Окрім висвітлення актуальної інформації на публічних сервісах головним завданням залишається забезпечення з боку поліції якісних показників такої взаємодії з урахуванням дієвого зворотного зв'язку.

1. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року.- Електронний ресурс http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm.

2. Закон України «Про Національну поліцію». – Електронний ресурс <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Наказ МВС України від 28.07.2017 року № 670 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» – Електронний ресурс <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

4. Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». – Електронний ресурс <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

5. Солнцева Х.В. Деякі питання організації поліцейської діяльності. // Актуальні питання адміністративного права та процесу. – Право та інновації № 1 (17), 2017. – С. 112.

Рогальська Вікторія Вікторівна

к.ю.н., доцент кафедри

кримінального процесу

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НЕЗАЛЕЖНИЙ І НЕУПЕРЕДЖЕНИЙ СУД ЯК ГАРАНТІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

Право на справедливий суд регламентовано в Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ), в ч. 1 ст. 6 якої зазначено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і неупередженим судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [1]. Вищезазначене право також нормативно закріплено і в національних законодавчих актах. Так, відповідно до ч. 1 ст. 21 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним та неупередженим судом, створеним на підставі закону [2].

На підставі вищезазначених положень, можна зробити висновок про те, що наявність незалежного та неупередженого суду є однією з передумов реалізації права на справедливий судовий розгляд.

Проблеми незалежності та неупередженості суддів і судової влади в різні періоди були предметом вивчення таких процесуалістів України, як С. С. Аскеров [3], В. О. Гринюк [4], В.В. Городовенко [5] та ін.

Вказані ознаки суду встановлюються такими міжнародно-правовими актами, як: Загальна декларація прав людини (ст.10) [6], ЄКПЛ (ст. 6) [1], Міжна-

родний пакт про громадянські і політичні права (ст. 4) [7] та ін., згідно з якими вони не повинні обмежуватися рамками судового провадження та, відповідно до Основних принципів незалежності судових органів, що схвалені Резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада і 13 грудня 1985 року [8] та Рекомендації Ради Європи № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року [9], мають бути гарантовані через запровадження відповідних положень до Конституцій чи інших законодавчих актів або через включення їх до системи внутрішнього права.

Попри те, що незалежність та неупередженість далеко не одне й те саме, найчастіше ці ознаки суду розглядаються спільно. У висновку Консультативної Ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів № 1 від 2001 р., незалежність суду визначається як прерогатива чи привілей, що надається не на користь власних інтересів суддів, а на користь забезпечення верховенства закону та в інтересах тих осіб, які покладають надію на правосуддя. Незалежність має бути як стосовно суспільства в цілому, так і стосовно конкретних сторін у будь-якій справі, у якій судді повинні винести своє рішення. Як вже було зазначено, незалежність судової влади є втіленням загального принципу: «ніхто не може бути суддею у власній справі». Значення цієї засади виходить далеко за конкретні інтереси певної сторони в будь-якій суперечці. Судова влада повинна користуватися довірою не тільки з боку сторін у конкретній справі, але й з боку суспільства в цілому. І суддя повинен не тільки бути реально вільним від будь-якого невідповідного упередження або впливу, але він або вона повинні бути вільними від цього й в очах розумного спостерігача. В іншому випадку довіра до незалежності судової влади буде підірвана. Незалежність використовується як гарантія неупередженості. При винесенні судових рішень стосовно сторін у судовому розгляді судді повинні бути неупередженими, а саме – вільними від будь-яких зв'язків, прихильності чи упередження, що впливає – або може сприйматися як таке, що впливає – на здатність судді приймати незалежні рішення [10].

На сьогодні практика Європейського суду з прав людини (далі-ЄСПЛ) має виняткове значення як на міжнародному рівні, так і на рівні національних правопорядків. Розвиваючи положення ЄКПЛ, у своїх Рішеннях ЄСПЛ сприяє утвердженню певних міжнародних стандартів справедливого судочинства. Велику роль практика ЄСПЛ відіграє при наявності прогалин у внутрішньому законодавстві та правозастосовній практиці і при тлумаченні національного законодавства у контексті ЄКПЛ [11, с. 304]. Отже, задля впровадження певних міжнародних стандартів незалежності та неупередженості суду на рівні національного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування, зокрема під час вирішення відводів суддів у досудовому провадженні, доцільно запозичити практику ЄСПЛ щодо проведення тесту на неупередженість судді в конкретній справі.

Наразі ЄСПЛ виділяє дві складові категорії неупередженості – внутрішнє переконання судді (суб'єктивний чинник) та зовнішнє середовище, в якому він працює (об'єктивний чинник), отже, при перевірці суду на неупередженість ЄСПЛ виокремлює два шляхи: проведення суб'єктивного або об'єктивного тесту. Про це йдеться в рішенні *Persack v Belgium* (1982 р.), де зазначається, що не-

зважаючи на те, що зазвичай неупередженість означає відсутність упередженості, її відсутність може бути перевірена різноманітними способами відповідно до п. 1 ст. 6 ЄКПЛ. У цьому контексті можна провести розмежування між суб'єктивним підходом, який відображає особисте переконання судді в конкретній справі, та об'єктивним підходом, який визначає, чи були достатні гарантії, щоб виключити будь-які сумніви щодо цього [12].

Суб'єктивна неупередженість пов'язана з особою судді, з його особистим переконанням. Так, ЄСПЛ зазначає, що суд повинен бути суб'єктивно вільним від особистого упередженого ставлення [13]. Тест на суб'єктивність має на меті з'ясування особистих переконань конкретного судді щодо конкретної справи. Презумпція особистої неупередженості судді чинна, доки немає доказів протилежного (Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v France (2007 p.)) [14, с. 239]. Це означає, що ЄСПЛ апіорно вважає суд неупередженим, доки не з'являться докази, що спростовують це твердження. Так, у справі Hauschildt v Denmark (1989 p.) зазначається, що ЄСПЛ потрібні докази фактичної наявності упередженості судді для відсторонення його від справи [15].

Ключовим положенням при проведенні об'єктивного тесту на неупередженість суду є правило про те, що «правосуддя не тільки повинно здійснюватися, але його здійснення повинно бути очевидним». У рішенні Persack v Belgium (1982 p.) ЄСПЛ встановив, що національні суди протягом всього кримінального процесу повинні викликати довіру у суспільства, особливо в обвинувачених, а також те, що суддя, стосовно якого є обґрунтовані побоювання щодо недостатньої неупередженості, повинен невідкладно взяти самовідвід. Та, попри те, що за практикою ЄСПЛ, будь-який обґрунтований сумнів заявника в неупередженості самого суду є достатньою підставою для констатації порушення незалежності та неупередженості [12], вирішальне значення все ж таки мають не суб'єктивні побоювання обвинуваченого, хоч би які вони були зрозумілі, а те, чи його побоювання, з урахуванням конкретних обставин справи, можна вважати об'єктивно виправданими (Nortier v Netherlands (1993 p.)) [14, с. 229–230].

В українському законодавстві незалежність та неупередженість суду закріплені в нормах-дефініціях у Конституції України [16], в КПК України [2] та в інших нормативно-правових актах.

Більш широко розтлумачив значення цих ознак суду Конституційний Суд України в своєму Рішенні від 01.12.2004 р. № 19-рп/2004, де зазначив, що незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу та конституційним принципом організації й функціонування судів, а також професійної діяльності суддів, які при здійсненні правосуддя підкоряються лише закону. Незалежність суду забезпечується рядом гарантій, однією з яких є заборона будь-якого впливу на суддів, яку треба розуміти як забезпечення незалежності суддів у зв'язку із здійсненням ними правосуддя, а також як заборону щодо суддів будь-яких дій незалежно від форми їх прояву з боку державних органів, установ та організацій, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, фізичних та юридичних осіб з метою перешкодити виконанню суддями професійних обов'язків або схилити їх до винесення неправосудного рішення тощо [17].

Виходячи з такого розуміння зазначених ознак суду, можна визначити

такі кримінально-процесуальні гарантії незалежності та неупередженості суду у досудовому провадженні: 1) законодавче закріплення виконання незалежним та неупередженим судом процесуальної функції, що покладається на незалежний та неупереджений суд; 2) нормативно врегульований механізм здійснення об'єктивного та неупередженого розподілу справ між суддями; 3) закріплення у кримінально-процесуальному законодавстві переліку підстав, що виключають участь судді; 4) регламентована законом процедура самовідводу та відводу судді за наявності обставин, що виключають його участь; 5) надання сторонам процесу права подавати апеляції на рішення суду; 6) встановлення юридичної відповідальності за порушення незалежності та неупередженості суду.

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. // Збірка договорів Ради Європи. Українська версія. – К. : Парламент. вид-во, 2000. – С. 27–63.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>;

3. Аскеров С. С. Принцип незалежності і недоторканності суддів у кримінальному процесі України та Азербайджану (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Аскеров Садіг Сафар Огли. – К. : Академія адвокатури України, 2008. – 201 с.

4. Гринюк В. О. Принцип незалежності суддів і підкорення їх тільки закону в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Гринюк Володимир Олексійович. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2004. – 228 с.

5. Городовенко В. В. Проблеми незалежності судової влади : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.10 «судоустрій; прокуратура та адвокатура» / В.В. Городовенко. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. – 20 с.

6. Загальна Декларація прав людини (Прийнята і проголошена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 217 А (III) 10.12 1948 р.) // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К., 1992. – С. 18–24.

7. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (Прийнятий резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї від 16.12.1966 р.) // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К., 1992. – С. 36–62.

8. Основні принципи незалежності судових органів, що схвалені Резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/d3.htm>.

9. Незалежність, дієвість та роль суддів: Рекомендація Ради Європи № (94) 12 (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 518 засіданні заступників міністрів 13 жовтня 1994 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/d11.htm>.

10. Висновок Консультативної Ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів № 1 від 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/article/d14.htm>.

11. Цувіна Т. Неупередженість суду у контексті практики Європейського суду з прав людини / Т. Цувіна // Право України. – 2011. – № 10. – С. 304–312.

12. Piersack v Belgium, 1 October 1982 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.echr.ru>.

13. Whitsield and others v United Kingdom, 12 April 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.echr.ru>.

14. Макбрайд Д. Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес / Д. Макбрайд. – К. : «К.І.С.», 2010. – 576 с.

15. Interights Manual for Lawyers: Article 6 of the European Convention of Human Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.in-terights.org/view-document/index.htm?id=565>

16. Конституція України від 28 червня 1996 р. – К. : ІВА, 1996. – 52 с.

17. Рішення КСУ від 01.12.2004 р. № 19-рп/2004 «У справі за конституційним подан-

ням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України “Про статус суддів” (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9854>.

Самбор Микола Анатолійович

к.ю.н., начальник сектору моніторингу

Прилуцького відділу поліції

ГУНП в Чернігівській області

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДРІБНЕ ВИКРАДЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Україна, її правова система перебувають на етапі розбудови. Закладені у Конституції України основи правової системи та системи законодавства впродовж останніх років не знаходять свого належного розвитку. Як результат, система законодавства не має чіткого вектору розвитку, а існуючі зміни мають маятниковий характер, що не сприяє формуванню унікального регулятора суспільних відносин, який би забезпечив упорядкованість об’єкта регулювання – суспільства та відносин його членів у спосіб, який би створив стабільність відносин, послідовність розвитку у напрямку всебічного забезпечення реалізації інтересів особи та здійснення її прав.

Переконані, що однією з основоположних сфер правового регулювання є галузі права і законодавства, пов’язані із застосуванням юридичної відповідальності. На жаль, так само можемо констатувати, що зміни цих галузей мають відособлений та фрагментарний характер, які не носять послідовності у досягненні соціально значимих цілей, а відтак не створюється ефективна система законодавства, внутрішньо консолідована, здатна якісно виконувати функції впорядкування суспільних відносин.

Сьогодні вся увага прикута до ухвалення законодавства про антикорупційний суд, протидії корупції. Незважаючи на важливість розв’язання проблеми протидії корупції, разом із цим надзвичайно багато питань, пов’язаних як із матеріальними нормами, так і нормами процесуальними, пов’язаними із протидією майновим правопорушенням.

Наведемо приклад. У 2017 році відділом поліції, що обслуговує територію м. Прилуки та Прилуцького району, до ЄРДР внесено 2399 відомостей про вчинені кримінальні правопорушення, що на 107 або 4,27 % менше у порівнянні з 2016 роком (2506). Це при тому, що кількість звернень до відділу поліції у порівнянні з 2016 роком зросла на 105 звернень або 0,75 % і за 2017 рік склала 14133 звернень. Відтак, питома вага кримінальних правопорушень у всій структурі повідомлень склала 16,97 %, тоді як у 2016 році остання склала 17,86 %. Зареєстровано 1062 крадіжки, що становить 44,27 % у структурі злочинності (у 2016 році – 49,56 %). Разом із цим за дрібне викрадення чужого майна (ст. 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) 2017 року поліцейськими складено 18 протоколів про адміністративне правопорушення, що склало 0,46 % у структурі правопорушень. Зазначена цифра є досить стабільною, а її показник у 2016 році склав 1,18 % або 15 протоколів про адмі-